

THỰC TRẠNG HIỆU QUẢ TƯƠNG TÁC GIỮA GIÁNG VIÊN VÀ SINH VIÊN TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI

TS. LÊ MINH NGUYỆT
Trưởng Đại học Sư phạm Hà Nội

Đặt vấn đề

Sư phạm tương tác nói chung và dạy học tương tác nói riêng là vấn đề đang được nhiều nhà khoa học trong lĩnh vực tâm lí học và giáo dục học quan tâm nghiên cứu. Chất lượng và hiệu quả dạy học phụ thuộc rất lớn vào hiệu quả tương tác giữa thầy và trò trong quá trình dạy học. Đây là loại tương tác tâm lí - xã hội đặc trưng trong nhà trường. Thông qua quá trình tương tác để giáo viên tiến hành giảng dạy và giáo dục học sinh, đồng thời, học sinh lĩnh hội, tiếp thu tri thức, kĩ năng, kĩ xảo, các yêu cầu giáo dục... nhằm phát triển nhân cách của mình.

Hiện nay, các trường đại học và cao đẳng đang chuyển dần từ hình thức đào tạo theo niên chế sang đào tạo theo học chế tín chỉ. Sự chuyển đổi này về hình thức dường như khiến sự tương tác giữa giảng viên (GV) và sinh viên (SV) giảm đi, nhất là ở dấu hiệu thời gian và không gian. Số lần GV và SV tiếp xúc trực tiếp với nhau giảm, thời gian lên lớp giảm, quan hệ giữa GV và SV trên lớp cũng như ngoài lớp giảm... Như vậy, liệu hiệu quả tương tác giữa GV và SV có giảm không? Nếu hiệu quả tương tác giữa GV và SV giảm thì làm thế nào để đảm bảo được chất lượng đào tạo?

Để giải quyết những câu hỏi đặt ra như trên, trong bài viết này, chúng tôi sẽ đưa ra một số vấn đề về thực trạng hiệu quả tương tác giữa GV và SV dựa trên kết quả nghiên cứu 434 SV cùng 146 GV tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.

1. Thực trạng hiệu quả tương tác giữa GV và SV

Trong điều kiện nghiên cứu, chúng tôi chỉ đi sâu đánh giá các tiêu chí sau: sự hiểu biết lẫn nhau, sự tương hợp tâm lí, sự ảnh hưởng lẫn nhau, cảm nhận về nhau.

Các kết quả khảo sát thực tế được phân tích theo lôgic từ các tiêu chí cụ thể đến khái quát chung về tương tác giữa GV và SV. Dưới đây là kết quả khảo sát của chúng tôi.

1.1. Hiểu biết lẫn nhau trong tương tác giữa GV và SV

Xét một cách khái quát, sự hiểu biết lẫn nhau giữa GV và SV trong quá trình tương tác chủ yếu ở mức trung bình, còn một số dưới trung bình và trên

trung bình (xem bảng 1). Bởi lẽ, cả điểm trung bình và tỉ lệ % các mức độ hiểu biết đều phản ánh điều đó. Về điểm trung bình chung, GV hiểu SV là 3,23 hơn mức trung bình một ít, tỉ lệ mức độ hiểu ở mức trung bình là 47,94%, chiếm gần một nửa số GV. SV hiểu về GV cũng vậy, điểm trung bình chung là 2,76 thấp hơn mức trung bình không nhiều, tỉ lệ mức độ hiểu mức trung bình là 59,45%, chiếm hơn một nửa số SV được khảo sát.

Bảng 1: Mức độ hiểu biết lẫn nhau giữa GV và SV

Mức độ hiểu nhau	GV hiểu về SV		SV hiểu về GV	
	Số lượng	Tỉ lệ %	Số lượng	Tỉ lệ %
Thấp	0	0	15	6,91
Dưới trung bình	13	17,81	50	23,04
Trung bình	35	47,94	129	59,45
Trên trung bình	20	27,40	17	7,83
Cao	5	6,85	6	2,77
Điểm trung bình chung	3,23		2,76	

Phân tích sâu hơn, cho thấy: Sự hiểu biết của GV về SV cao hơn SV hiểu biết về GV. Cụ thể, điểm trung bình sự hiểu biết của GV về SV là: 3,23; điểm trung bình sự hiểu biết của SV về GV là 2,76. Tỉ lệ % số GV hiểu SV trong tương tác ở mức độ cao là 6,85% so với SV là 2,77%. Ngược lại, ở mức độ thấp, tỉ lệ SV hiểu GV là 6,91%, nhưng ở mức độ này không có GV nào. Mức dưới trung bình, GV là: 17,81% và SV là 23,04%. Sự khác biệt về tỉ lệ % và điểm trung bình chung này đều có ý nghĩa thống kê với $P < 0,05$.

Hiệu quả tương tác một phần phụ thuộc nhiều vào mức độ hiểu biết giữa các chủ thể. Vì vậy, cần có sự thông hiểu nhau. Trong khi đó, giữa GV và SV, mức hiểu nhau chưa cao trong quá trình tương tác, đặc biệt là sự hiểu biết của SV về GV còn ở mức thấp. Về nguyên nhân của mức độ hiểu biết nhau chưa cao là do cả hai phía. Một mặt, trong quá trình tương tác, GV chưa thực sự làm cho SV hiểu, quan tâm đến suy nghĩ, tâm tư của mình. Một số GV còn quan niệm lên

Bảng 2: Điểm trung bình và độ lệch chuẩn về sự tương hợp tâm lí giữa GV và SV (theo ý kiến GV)

Các yếu tố tâm lí được xem xét	Tương hợp giữa GV và SV	
	Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn
Tâm trạng thoải mái, tự nhiên khi trò chuyện	3,81	0,54
Tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về học tập và các hoạt động khác trong nhà trường	3,30	0,66
Tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về các vấn đề trong xã hội	2,98	0,69
Sự đồng cảm và chia sẻ trong tương tác	3,68	0,82
Sự tương đồng về ứng xử trong tương tác	3,12	0,78
Điểm trung bình chung	3,38	0,70

lớp trách nhiệm là giảng dạy, ít quan tâm đến tương tác với SV. Mặt khác, về phía SV, cũng chưa thực sự coi trọng và cố gắng hiểu và chia sẻ với GV khi tương tác. Rõ ràng đây là trở ngại làm giảm hiệu quả tương tác giữa GV và SV. Vì vậy, để cải thiện hiệu quả tương tác, GV một mặt, cần tìm hiểu tâm tư, nguyện vọng và các đặc điểm tâm lí của SV, mặt khác, cần làm cho SV hiểu mình, hiểu được sự quan tâm của mình đối với SV. Đồng thời cũng cần lưu ý, nhắc nhở SV thường xuyên chia sẻ những suy nghĩ, nguyện vọng của mình với GV.

1.2. Sự tương hợp tâm lí trong tương tác giữa GV và SV

Để tìm hiểu vấn đề này, trước hết chúng tôi tìm hiểu các yếu tố xuất hiện trong quá trình tương tác như: trạng thái cảm xúc, quan niệm và thái độ của GV và SV về các nội dung được đề cập trong quá trình tương tác, sự đồng cảm, chia sẻ... Kết quả về vấn đề này được trình bày trong các bảng 2,3,4,5 :

Kết quả trên cho thấy, GV cảm thấy tương hợp tâm lí với SV ở mức trung bình và trên trung bình, với điểm trung bình chung là 3,38 (xem bảng 2), cao hơn mức trung bình (3,0). Tiêu chí được GV đánh giá cao nhất là tâm trạng thoải mái, tự nhiên khi trò chuyện

với điểm trung bình là 3,8. Tiêu chí GV đánh giá thấp nhất là sự tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về các vấn đề trong xã hội, với điểm trung bình là 2,98. Các tiêu chí khác đều có điểm trung bình lớn hơn 3,0.

Có hai tiêu chí có sự đánh giá không đồng đều của GV là sự đồng cảm và chia sẻ trong tương tác với độ lệch chuẩn 0,82 và sự tương đồng về ứng xử trong tương tác, với độ lệch chuẩn là 0,78. Xét trung bình chung với độ lệch chuẩn là 0,70 cho thấy sự đánh giá của GV chưa có sự thống nhất cao về mức độ tương hợp với SV trong tương tác.

Theo ý kiến của SV (xem bảng 3), mức độ tương hợp với GV trong tương tác cũng chỉ ở mức trung bình và trên, dưới trung bình. Điều đó được thể hiện ở điểm trung bình chung là 3,27 (cao hơn mức trung bình đôi chút).

Có hai tiêu chí SV đánh giá tương đối cao là tâm trạng thoải mái, tự nhiên khi trò chuyện và sự đồng cảm, chia sẻ trong tương tác với điểm trung bình lần lượt là 3,70 và 3,60. Cũng giống với đánh giá của GV, tiêu chí sự tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn đến các vấn đề trong xã hội được SV đánh giá thấp nhất với điểm trung bình 2,91, thấp hơn mức trung bình.

Bảng 3: Điểm trung bình và độ lệch chuẩn về sự tương hợp tâm lí giữa GV và SV (theo ý kiến SV)

Các yếu tố tâm lí được xem xét	Tương hợp giữa GV và SV	
	Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn
Tâm trạng thoải mái, tự nhiên khi trò chuyện	3,70	0,60
Tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về học tập và các hoạt động khác trong nhà trường	3,14	0,61
Tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về các vấn đề trong xã hội	2,91	0,70
Sự đồng cảm và chia sẻ trong tương tác	3,60	0,85
Sự tương đồng về ứng xử trong tương tác	3,02	0,79
Điểm trung bình chung	3,27	0,71

Bảng 4: Mức độ tương hợp tâm lí trong tương tác giữa GV và SV (theo ý kiến GV)

Các yếu tố tâm lí được xem xét	Mức độ tương hợp tâm lí (%)				
	Thấp	Dưới trung bình	Trung bình	Trên trung bình	Cao
Tâm trạng thoải mái tự nhiên khi trò chuyện	1,37	5,48	34,25	36,99	25,35
Tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về học tập và các hoạt động khác trong nhà trường	2,74	32,88	34,25	17,81	12,32
Tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về các vấn đề trong xã hội	2,74	34,25	36,99	19,18	6,84
Sự đồng cảm và chia sẻ trong tương tác	1,37	31,51	36,99	17,81	12,32
Sự tương đồng về ứng xử trong tương tác	2,74	27,39	38,36	26,03	5,48

Bảng 5: Mức độ tương hợp tâm lí trong tương tác giữa GV và SV (theo ý kiến SV)

Các yếu tố tâm lí được xem xét	Mức độ tương hợp tâm lí (%)				
	Thấp	Dưới trung bình	Trung bình	Trên trung bình	Cao
Tâm trạng thoải mái tự nhiên khi trò chuyện	3,23	10,60	34,10	32,72	19,70
Tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về học tập và các hoạt động khác trong nhà trường	4,15	23,04	37,33	19,82	15,66
Tương đồng về quan điểm, thái độ khi bàn về các vấn đề trong xã hội	4,61	30,88	33,18	29,95	1,38
Sự đồng cảm và chia sẻ trong tương tác	3,69	15,21	32,72	30,88	17,50
Sự tương đồng về ứng xử trong tương tác	3,23	27,19	39,17	13,82	16,59

Việc đánh giá của SV cũng không có sự thống nhất, điều đó được thể hiện ở độ lệch chuẩn. Độ lệch chuẩn trung bình của các tiêu chí là 0,71. Tiêu chí có sự đánh giá không thống nhất cao nhất của SV là sự đồng cảm và chia sẻ trong tương tác với độ lệch chuẩn là 0,85. Với tiêu chí này, có nhóm SV đánh giá rất cao về sự tương hợp với GV, nhưng có nhóm lại đánh giá rất thấp. Những SV này cho rằng, đây là điều mà GV và SV ít phù hợp nhau nhất. Tiêu chí về sự tương đồng về ứng xử trong tương tác SV đánh giá cũng ít có sự thống nhất với độ lệch chuẩn lên đến 0,79.

Các tiêu chí khác tuy có sự thống nhất cao hơn hai tiêu chí kể trên, nhưng đánh giá chung, ý kiến SV không có sự thống nhất trong đánh giá về vấn đề này.

Từ kết quả ở bảng 4 và bảng 5 và việc phân tích điểm trung bình và độ lệch chuẩn ở trên, chúng tôi rút ra một số nhận xét:

- Mức độ tương hợp tâm lí trong tương tác giữa GV và SV ở mức trung bình, trên trung bình và dưới trung bình;

- Ý kiến đánh giá của GV và SV về mức độ tương hợp tương đối phù hợp với nhau. Tiêu chí về sự thoải mái, tự nhiên trong tương tác được đánh giá cao nhất;

- Sự đánh giá của GV cũng như SV ở các tiêu chí cụ thể chưa hoàn toàn có sự thống nhất với nhau;

- GV tỏ ra hiểu biết và tương hợp tâm lí với SV cao hơn SV tương hợp với GV.

1.3. Sự ảnh hưởng lẫn nhau giữa GV và SV trong quá trình tương tác

Bảng 6: Mức độ ảnh hưởng lẫn nhau giữa GV và SV trong tương tác

Mức độ ảnh hưởng	GV ảnh hưởng đến SV		SV ảnh hưởng đến GV	
	Số lượng	%	Số lượng	%
Cao	72	16,59	6	4,11
Trên trung bình	240	55,30	44	30,14
Trung bình	102	23,50	74	50,68
Dưới trung bình	20	4,61	18	12,33
Thấp	0	0	4	2,74
Điểm trung bình chung	3,84		3,20	

Bảng 7: Ảnh hưởng giữa GV và SV đến một số yếu tố tâm lí trong tương tác

Một số yếu tố tâm lí	Ảnh hưởng GV đến SV		Ảnh hưởng SV đến GV	
	Số lượng	Tỉ lệ %	Số lượng	Tỉ lệ %
Hiểu biết, tương hợp tâm lí	136	31,34	48	32,88
Giải tỏa căng thẳng, mệt mỏi	78	17,97	22	15,07
Mong muốn tương tác	166	38,25	34	23,29
Cảm thấy hạnh phúc, thoải mái	158	36,41	54	36,99
Cảm thấy căng thẳng, mệt mỏi	110	25,35	52	35,62
Không muốn tương tác	86	19,82	58	39,73
Thất vọng, mất lòng tin	64	14,75	44	30,14
Kết quả các hoạt động giảm sút	56	12,90	16	10,96

Để xác định mức độ ảnh hưởng lẫn nhau giữa GV và SV trong quá trình tương tác, chúng tôi dựa vào điểm trung bình và phân phối tỉ lệ % mức độ ảnh hưởng, đồng thời phân tích theo một số tiêu chí để xác định tính chất của sự ảnh hưởng (tích cực hoặc tiêu cực). Kết quả cụ thể như ở bảng 6.

Có thể thấy, điểm trung bình ảnh hưởng của GV đến SV và của SV đến GV đều khá cao. Số GV và SV cảm nhận mức độ ảnh hưởng lẫn nhau từ trung bình đến cao chiếm tỉ lệ lớn trong bảng phân phối.

Phân tích sâu hơn chúng tôi thấy điều đáng chú ý: Ảnh hưởng của GV đến SV lớn hơn ảnh hưởng của SV đến GV. Điều này được thể hiện ở điểm trung bình và tỉ lệ % mức độ ảnh hưởng. Điểm trung bình ảnh hưởng của GV đến SV là 3,84, trong khi đó, điểm trung bình ảnh hưởng của SV đến GV chỉ có 3,20. Tỉ lệ % mức độ ảnh hưởng của GV đối với SV ở mức cao và trên trung bình cao hơn nhiều so với ảnh hưởng của SV đến GV. Cụ thể, mức cao 16,59% so với 4,11%, mức trên trung bình 53,30% so với 30,14%. Ngược lại, mức ảnh hưởng của GV đến SV dưới trung bình và thấp lại thấp hơn so với SV ảnh hưởng đến GV (mức dưới trung bình 4,61% so với 12,33%, mức thấp 0% so với 2,74%). Những sự khác biệt này mang ý nghĩa thống kê.

Đánh giá mức độ hưởng lẫn nhau giữa GV và SV qua một số yếu tố tâm lí cụ thể cho thấy: Trong quá trình tương tác có sự ảnh hưởng lẫn nhau giữa các chủ thể. Sự ảnh hưởng đó diễn ra theo hai chiều: tích cực và tiêu cực. Trong tương tác giữa GV với SV cũng vậy. Để làm sáng tỏ điều này, chúng tôi tìm hiểu sự ảnh hưởng của GV tới SV và ngược lại đến một số yếu tố tâm lí thường diễn ra trong tương tác. Kết quả được trình bày trong bảng 7.

Từ số liệu thu được trong bảng 7 có thể rút ra một số nhận xét sau:

Trong quá trình tương tác, sự ảnh hưởng lẫn nhau giữa GV và SV theo cả chiều hướng tích cực và tiêu cực. Ảnh hưởng tích cực từ GV đến SV nhiều hơn SV đến GV. Ngược lại, ảnh hưởng tiêu cực từ SV đến GV nhiều hơn từ GV đến SV. Cụ thể như: SV cảm thấy mong muốn tương tác với GV là 38,25%, trong khi đó chỉ có 23,29% GV mong muốn tương tác với SV. SV cảm thấy căng thẳng, mệt mỏi khi tương tác với GV là 25,35%, nhưng GV cảm thấy căng thẳng, mệt mỏi khi tương tác với SV là 35,62%.

1.4. Cảm nhận về nhau giữa GV và SV trong tương tác

Cảm nhận về nhau cũng là một biểu hiện của hiệu quả quá trình tương tác. Khi cảm nhận tốt về

Bảng 8: Cảm nhận về nhau trong quá trình tương tác giữa GV và SV

Cảm nhận về nhau		GV cảm nhận về SV		SV cảm nhận về GV	
		Số lượng	%	Số lượng	%
Tỉ lệ % các mức	Rất tốt	10	6,85	58	13,36
	Tốt	54	36,99	164	37,79
	Bình thường	62	42,46	172	39,63
	Không tốt	20	13,70	40	9,22
	Rất xấu	0	0	0	0
Điểm trung bình		3,37		3,55	

Bảng 9: Hiệu quả tương tác giữa GV và SV (xét chung các tiêu chí)

Các tiêu chí đánh giá		Đánh giá của GV	Đánh giá của SV
Điểm trung bình chung		3,29	3,35
Tỉ lệ % các mức độ hiệu quả tương tác	Thấp	0,69	2,41
	Dưới trung bình	16,76	14,76
	Trung bình	46,83	41,85
	Trên trung bình	29,71	31,20
	Cao	6,01	9,78

nhau thì hiệu quả tương tác cao. Nếu cảm nhận không tốt về nhau thì hiệu quả tương tác thấp. Thậm chí, không có cảm nhận gì về nhau, chúng tôi cũng đánh giá là hiệu quả tương tác thấp.

Từ số liệu bảng 8 cho thấy, sự cảm nhận về nhau giữa GV và SV trong quá trình tương tác tương đối tốt (chủ yếu ở mức bình thường và tốt). SV cảm nhận về GV tốt hơn GV cảm nhận về SV. Điều đó được thể hiện ở điểm trung bình chung và tỉ lệ % các mức rất tốt và tốt. Mức rất tốt, SV là 13,36%, trong khi đó GV chỉ có 6,85%. Mức không tốt, SV có 9,22% còn GV có 13,70%. Mức rất xấu, cả GV và SV đều không có. Cảm nhận về nhau quan hệ chặt chẽ với tiêu chí ảnh hưởng lẫn nhau. Tuy nhiên, ở đây chúng tôi đánh giá sự cảm nhận tích cực với điểm cao và tiêu cực điểm thấp, trong khi đó về mặt ảnh hưởng, có tính cả ảnh hưởng tiêu cực, nếu rất ảnh hưởng cũng cho điểm cao.

2. Đánh giá chung về hiệu quả tương tác giữa GV và SV

Để có cái nhìn mang tính khái quát hơn và rõ hơn về vấn đề này, sau đây là tổng hợp toàn bộ các tiêu chí đã xét ở trên bằng cách lấy trung bình chung của tất cả các tiêu chí đã xét như điểm trung bình, các chỉ số % của từng mức độ.

Từ số liệu ở bảng 9 có thể rút ra một số nhận xét về mức độ tương tác giữa GV và SV như sau:

Hiệu quả tương tác giữa GV và SV theo đánh giá của cả hai phía đều chủ yếu ở mức trung bình và trên trung bình. Ở mức độ hiệu quả cao và thấp chiếm không đáng kể, một tỉ lệ nhỏ ở mức dưới trung bình.

SV đánh giá hiệu quả tương tác với GV cao hơn so với đánh giá của GV. Điều này được thể hiện tỉ lệ % ở mức hiệu quả tương tác cao và trên trung bình và điểm trung bình chung.

Kết luận

Các kết quả nghiên cứu thực trạng cho thấy, hiệu quả tương tác giữa GV và SV chủ yếu xoay quanh mức trung bình, biểu hiện qua các yếu tố như sự hiểu biết lẫn nhau, sự tương hợp tâm lí, sự

ảnh hưởng lẫn nhau cũng như sự cảm nhận về nhau. Trong quá trình tương tác giữa GV và SV, hiệu quả của nó đối với mỗi bên có sự khác nhau, thường SV cảm thấy hiệu quả cao hơn GV.

Có thể nói, nhà trường cần chú trọng tổ chức nhiều hoạt động với sự tham gia đồng đẳng của GV và SV, qua đó tạo cơ hội tăng cường sự hiểu biết, ảnh hưởng lẫn nhau...qua đó nâng cao hiệu quả tương tác.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đỗ Thị Châu, *Tình huống tâm lí học lứa tuổi và tâm lí học sư phạm*, NXB Giáo dục, Hà Nội, 2005.
2. Denomine.J.M và Roy Madeline, *Lí thuyết sư phạm tương tác (Tài liệu tập huấn)*, Đại học Quốc gia Hà Nội, 2005.
3. Denomine J.M và Roy Madeleine, *Tiến tới một phương pháp sư phạm tương tác*, NXB Thanh niên, Hà Nội, 2000.
4. Dương Thị Diệu Hoa (chủ biên), *Tâm lí học phát triển*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội, 2007.
5. A.Bandura, *Social learning theory*, Prentice Hall, 1997.
6. Bowlby. J, *Attachment and loss (3rd edition)*, New York: Basic books, 1980.
7. Dukin Kevin, *Developmental social psychology*, Blackwell, 1995.

SUMMARY

The article has touched upon the actual efficiency of interactions between lecturers and students in Hanoi National University of Education. Based on the research findings arrived at by a sample survey of 434 students and 146 lecturers within Hanoi National University of Education, the author has produced some assessments regarding the real efficiency of interactions between lecturers and students through the following criteria: mutual understanding, psychological matching, mutual influences and perceptions between students and lecturers in the course of interaction.